

Конкуентоспроможність фарфорових виробів на ринку України

Україна завжди славилася своїм декоративно прикладним мистецтвом. До наших днів надійшли численні пам'ятники народної вишивки, одягу, декоративного ткацтва, різьби по дереву, розпису, художньої кераміки, скла, які вражають своїми високими, художніми і вжитковими якостями.

На території України гончарство зародилося в епоху неоліту (V-III тисячоліття до н.е.). Не великі, круглі, схожі на горщики посудини випалювали на полум'ї багаття. Ці предмети мали спочатку гостре дно – очевидно, їх ставили в пісок – згодом, під кінець неоліту, вони отримують плоске дно та добре виведені вінця.

Виробництво фарфору на Україні вперше було організовано наприкінці XVIII століття на фарфоро-фаянсовому заводі у містечку Корці на Волині, який існував з 1783 до 1831 р.

З 1803 р. почав випускати фарфорові вироби завод у Баранівці на Житомирщині. Періодом розвитку його була перша третина XIX століття.

Однією з характерних рис баранівського фарфору є суцільне покриття предметів фарбою, зокрема жовтою і голубою. В деяких випадках – це основний елемент оздоблення, незначними додатками до якого служать темно-коричневий або чорний обідок по вінцях і такого ж кольору ручка. Оздоблення тарілок і блюд з музейних колекцій свідчать про значне поширення поліхромного квіткового розпису, іноді близького до народних мотивів українського настінного малювання. Наприкінці 20-х років на баранівському заводі працював художник, який прикрашував фарфорові вироби пейзажною мініатюрою.

У 1799 році був заснований Городницький фарфоровий завод на Житомирщині. Відомо, що в першій половині XIX століття він випускав здебільшого столовий посуд, оздоблений квітковим розписом, який створювали досвідчені майстри.

У 1839 році був заснований Волокитинський завод (чи завод Миклашевського), який проіснував дуже короткий час, трохи більше 20 років. З ліквідацією в 1861 р. Волокитинського фарфорового заводу виробництво фарфору знову зосередилося виключно на Волині. Тут після 1861 р. діяли старі заводи в Баранівці, Городниці, Довбиші (заснований у 1849 р.) і Баришах (заснований у 1854 р.).

Зразків українського фарфору другої половини XIX ст. збереглося дуже мало, за винятком декількох фарфорових предметів Городницького заводу.

Довбиський фарфоровий завод довго залишався дрібним кустарним підприємством, що працював тільки на найближчий ринок. Тут виготовляли чайний посуд, тарілки тощо. Розписували їх у 60-70 рр. голубими волошками – мотив, який зустрічається також на корецькому та на баранівському фарфорі. Деяке пожвавлення виробництва настало

наприкінці 80-х років, коли завод купили брати Пшибильські. У 1905 році у Довбуші було налагоджено оздоблення предметів аерографом.

Після великої жовтневої соціалістичної революції на початку 20-х років були відбудовані найбільші фарфорові заводи на Україні:

Барановський, Довбиський, Городницький, а у 1927 р. – Коростенський. У 1925 році було відкрито Київську лабораторію керамічних фарб. Вона почала постачати фарби і деколь українським заводам, поступово звільняючи їх від необхідності ввозити матеріали з-за кордону.

На сучасному етапі Україна має найбільші зі всіх країн СНГ запаси високоякісних глин, каолінів, кварцового піску, польового шпату та іншої сировини для виробництва фарфорового посуду. Нині ведучими є такі заводи, як Коростенський, Барановський, Дружковський, Довбиський, Київський (ЗАТ “Деффа”), Тернопільський, Полонський та Городницький фарфорові заводи.

Сьогодні перед українськими художниками також є актуальною проблема пошуку нових форм та нових видів декорування. У 85-90-х роках українські виробники засвоїли нові форми комплектації сервізів та столово-чайно-кавових гарнітурів, налагодили випуск наборів для молока, компоту, вина, млинців та ін., подарункових та сувенірних наборів, випуск виробів, декорованих підполивними кобальтовими барвниками. Однак, на світовому ринку виробі вітчизняних виробників зараз не дуже конкурентноспроможні з-за невисокої якості сировини та декорування.

Але ж треба замітити, що українські художники фарфорісти не стоять на одному місці. Знову в декоруванні та в формах фарфорового посуду з’являються національні мотиви (форми глечиків, горщиків, елементи розпису українських хат, волошки, соняшники, соловейки та інше), елементи народної творчості (петриківського розпису, рушникової вишивки). Деякі нові види декорування повторюють традиції минулих років. Наприклад, в асортименті Коростенського фарфорового заводу з’явилися столові та чайні сервізи, які декоровані в сірому кольорі пейзажними картинами (насамперед, видами морських берегів), розташованих як на всій поверхні посуду, так і у центрі посуду в орнаментальних картушах (рамка із рослинного чи іншого орнаменту); присутня дорисовка і відводка золотом. В асортименті Полонського фарфорового заводу присутні сервізи і чашки з зображенням так званих галантних груп на білому фоні. Вище перераховані види оздоблення були дуже популярні в Європі, в частності, в Німеччині та в Австрії в середині XVIII віку.

В нинішній час на ринку України наданий самий різноманітний асортимент фарфорового посуду. Свою продукцію на нашому ринку окрім вітчизняних керамічних заводів, що випускають фарфоровий посуд, реалізують наступні країни виробники: Росія, Японія, Китай, Англія, Німеччина, Франція, Чехія, Люксембург.

Фарфоровий посуд вітчизняних і зарубіжних виробників в формах і декорі передає, як нові, сучасні тенденції дизайну, так і елементи стилів минулих сторіч.

Серед вітчизняних виробників фарфорового посуду найбільша питома вага на ринку України належить Коростенському, Барановському і Довбишському фарфоровим заводам.

Коростенський завод на сучасному етапі постійно шукає і вводить в виробництво не тільки нові види декорування, але і нові форми виробів, а також нові види комплектації сервізів, наборів.

Так нещодавно на нашому ринку з'явилися столові і чайні сервізи Коростенського заводу декоровані сірою надполивною фарбою в вигляді пейзажних картинок по всій поверхні виробів або тільки в центрі виробу, в обрамленні орнаментальної рамки з домальовкою орнаменту золотом. Блюда, тарілки, розетки для варення в цих сервізах виконані в формі раковин.

Практично для всіх чайних і кавових сервізів Коростенського заводу в оздобленні застосовується люстрова фарба і деколь букетом з зображенням яскравих поліхромних квітів, що робить ці сервізи декілько одноманітними.

В чайних і кавових сервізах що випускаються цим підприємством чашки складної форми (основа чашки товста, вінця чашок в верхній частині спочатку звужені, а після цього розходяться), верхній горизонтальний діаметр чашок як круглий так і неправильної ромбовидної форми, ручки чашок часто піднесені вище вінця і складної форми.

В цих формах чайних і кавових сервізів виявляються елементи т. з. «другого рококо» (початок XIX ст.).

В асортименті Коростенського заводу з'явилися нові набори для молока, компоту, декоровані плодами і квітами в стилі петріківського розпису, розпис виконаним фарбами з домальовкою золотом. Цей посуд відразу привертає увагу, як вітчизняних споживачів, так і іноземців.

Чайні сервізи Сумського керамічного заводу так же з елементами петріківського розпису, однак на люстровому фоні в окантовці золоченого орнаменту, цей розпис втрачає свій національний колорит.

В колекцію чайних і кавових сервізів, наборів вітчизняними виробниками включаються нові предмети: декоративні вазочки для фруктів, цукерниці, підсвічники, вази для квітів (особливо характерно для Коростенського фарфорового заводу); це на багато оживило і урізноманітніло асортимент чайного і кавового посуду.

Характерною особливістю чайного та кавового посуду Довбишевського заводу є використання кобальтових підполивних барвників. Причому застосовується як суцільне підполивне покриття поверхні виробів синьою фарбою (з розписом золотом і фарбами по синьому фону), так і підполивний розпис кобальтом по білому фону інколи з дорисовкою золотом.

Барановський завод в оздобленні чайного посуду застосовує деколь, розпис у вигляді квітів місцевої флори – червоні маки, пеони, волошки в натуральному колористичному оформленні. Такий спокійний ненав'язливий декор привертає споживача. Користується популярністю, також малюнок з

зображенням засніжених українських «хаток», розташований по всій поверхні виробів і виконаний з допомогою аерографа.

Однім з недоліків фарфорового посуду Довбишевського і Барановського заводів (найбільших керамічних заводів України) є те, що на сьогоднішній день на нашому ринку реалізується фарфоровий посуд, виробництва цих заводів – форма якого не змінювалась вже на протязі декількох десятиріч.

Окрім комплектних виробів в асортименті вітчизняних виробників надані штучні вироби: куклі, чашки, тарілки, блюда, салатники, піали, розетки для варення, кувшини, вази для квітів і ін. Форма і оздоблення цих виробів аналогічні вище описаним видам. Можна відзначити лише те, що в оздобленні переважає не дорога деколь в вигляді різноманітних квіткових композицій, як раскидна так і розташована букетом.

Не дивлячись на те, що, вітчизняні виробники прагнуть урізноманітнити, та знайти нові підходи (і досить вдало) в декорі, формі, комплектації фарфорового посуду – на нашому ринку по естетичним і утилітарним властивостям вона програє у порівнянні з зарубіжними аналогами. Низька якість сировини і виробничого виконання посуду Українського виробництва просто – таки «кидається» в очі. Рідко на прилавках крамниць знайдеш посуд вітчизняного виробництва першого гатунку. В основному реалізується другосортний і навіть несортний посуд, щоправда по відповідній низькій ціні. Хочеться надіятись, що високоякісний, по технічним і естетичним параметрам український фарфор (а такий виробляється нашою промисловістю!) буде реалізовуватися на нашому ринку а не тільки експортуватися за рубіж.

Фарфор англійського, німецького, чеського, французького, японського виробництва відрізняється високим процентом білизни, стійкістю емалі і декору до різноманітних видів впливу, екологічністю використаної для виробництва сировини.

Асортимент англійського і німецького посуду наданий, в основному, комплектними виробами – сервізами, наборами. Сервізи чайні, кофейні, столові на 6 і 12 персон. Набори різноманітні, наприклад: подарункові набори, яки складаються тільки з двох трьох предметів (чашка з блюдцем, чашка з блюдцем і піріжковою тарілкою) з дуже дорогим оздобленням (мініатюрний ручний розпис золотому і фарбами). Також набори для щоденного використання: дитячий набір (чашка, причому часто з двома ручками, мілка і глибока тарілки невеликого діаметру), набори тарілок, салатників, кухонні набори (чашки, тарілки). Оздоблення цих виробів недороге, але ненав'язливе: відводка і широка стрічка фарбою вздовж краю виробів (як яскравих насичених тонів – синій, жовтий, оранжевий, так і ніжно пастельних); деколь з зображенням плодів, овочів «примітивних» квітів, геометричних фігур.

Оригінальним і традиційним для Німеччини і Англії декором фарфорового посуду є підполивний розпис в синьому кольорі з пейзажним зображенням старовинних європейських містечок.

Вишуканим і сучасним стилем, дизайном форми і декора відрізняється «Саксонський фарфор» з Дюсильдорфу, наданий на нашому ринку столовими, чайними і кавовими сервізами.

Також аналогічні сервізи надані японськими виробниками. Не уступаючи традиціям минулого сторіччя японський фарфор відрізняється изобілієм золота. Широкі орнаментальні стрічки з матового і блискучого золота, скомбіновані з суцільним або частковим покриттям яскравими фарбами, прикрашають кожний виріб, що надає посуду східний відтінок. Вартість такого посуду дуже висока.

В магазині “Фарфор-Фаянс” проводиться ексклюзивна продаж керамічного посуду люксембургської фірми «Villoroy&Bosch». В асортимент фарфорового посуду цього виробника входять: фарфорові столові, чайні і кавові сервізи (причому кожний предмет сервізу можна купити окремо), фарфорові набори (чашка з блюдцем, салатники), дитячі набори (чашка, мілка тарілка, тарілка для супу), штучні фарфорові вироби (будь-який предмет з сервізу). Усі вироби - ручної роботи, з ручним розписом фарбами, менш частіше золотому. В обробці керамічного посуду присутні також такі види декорування, як деколькоманія, суцільне та часткове покриття фарбами, рельєфний малюнок від форми.. Компанія - виробник «Villoroy&Bosch» надає, на свої вироби, до трьох років гарантії стійкості декоративний покриття і приставних деталей.

На нашому ринку в широкому асортименті реалізується фарфоровий посуд виробництва Чехії. Це обумовлено тим, що ця країна – експортер найближче розташована до України, ніж інші держави Європи. Для чеського фарфору характерне оздоблення посуду деколлю і розписом, в пастельних тонах, квітами і квітковими букетами. Але в той же час, зараз, на нашому ринку з'явився високобілий, в сучасному дизайні Європейський фарфор (Германія, Франція, Люксембург), в тому числі і Чеський фарфор. Найпростіші форми посуду (широкі циліндричні чашки з великими ручками, широкі тарілки, опуклої форми чайники та ін.), співпадають з таким же простим декором: примітивні квіти, плоди, овочі, кола, квадрати, зигзаги, мальовані немов би дитячою рукою. Все разом - це ознаки” пуританського” стилю (і в фарфорі), панівного в нинішній час в світі моди і художньої промисловості. При цьому за цією “простотою” приховується досконалість виробничого виконання і дорогі види оздоблення – ручний розпис високоякісними фарбами, менш частіше золотом; відводки і стрічки золотом. На наш погляд це само ті тенденції в сучасному мирі художньої промисловості і, в частковості, фарфорової, які разом з елементами національних фольклорних мотивів повинні використовувати у власному виробництві українські виробники.

Отже, маючи запаси високоякісної сировини та високий потенціал наукових кадрів – фарфорова промисловість України сьогодні має можливість не тільки для забезпечення внутрішнього ринку, але і для відродження експорту та заняття на світовому ринку керамічного посуду одного з перших місць.

